

Piotr Szybowicz

Historia startów klubów bydgoskich w I lidze szachowej w latach 1949-2012

słowa kluczowe: sport, gry towarzyskie, szachy, Bydgoszcz

Drużynowe mistrzostwa Polski w szachach (I liga szachowa) miały za zadanie wyłonienie najsilniejszego klubu w kraju. Pierwsze rozgrywki klubowe odbyły się w 1949 roku. Początki turniejów drużynowych sięgają 1929 roku, ale wtedy startowały reprezentacje województw (okręgów). W latach 1929-1948 przeprowadzono jedynie 5 takich turniejów: 1929, 1934, 1946, 1947 i 1948.

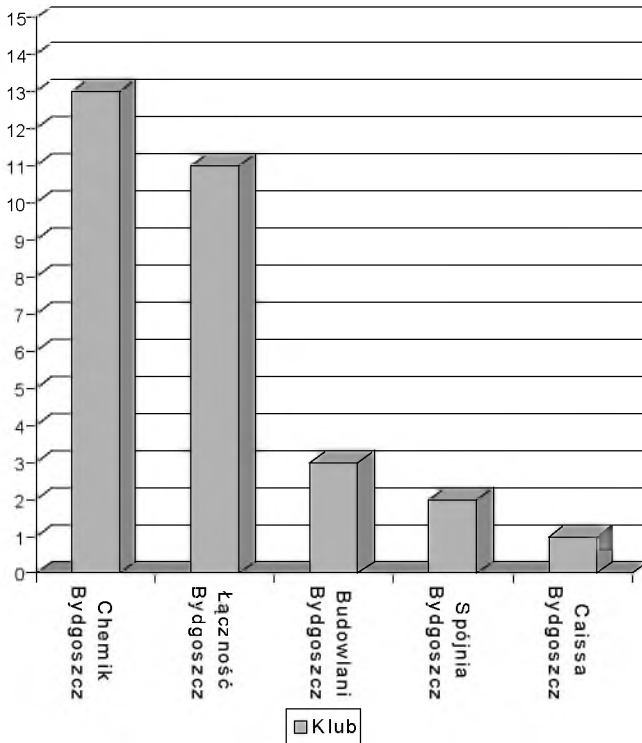
W składach osobowych zespołów dokonywano wielu zmian. Na początku grali tylko seniorzy, później wprowadzono szachownicę kobiecą i juniorską. Od 1970 roku cechą charakterystyczną rozgrywek drużynowych w Polsce było połączenie punktacji seniorów z wynikami w lidze juniorów. Liczba zawodników rezerwowych była dowolna, a kobiety mogły startować także na szachownicach męskich. Drużyny grały systemem kołowym (wyjątkiem są lata 1990-1991, gdy grano systemem szwajcarskim). W 1952 roku w finale uczestniczyły tylko 4 drużyny wyłonione z eliminacji półfinałowych. Od 1960 roku liga była stacjonarna, wcześniej poszczególne mecze odbywały się w różnych miejscach Polski systemem półkoszarowanym w terminach sobotnio-niedzielnym. Od 2002 roku nastąpiła reorganizacja polskich rozgrywek ligowych. Powołano ekstraklasę szachową, I i II ligę. I liga była zatem de facto grupą niższą – dawną II ligą¹.

W I lidze w latach 1949-2012 startowało 5 drużyn bydgoskich: Spójnia Bydgoszcz, Budowlani Bydgoszcz, Caissa Bydgoszcz, Łączność Bydgoszcz i Chemik Bydgoszcz. Rekordzistą pod względem liczby startów w omawianym okresie był Chemik Bydgoszcz, który znajdował się w szeregach najlepszych zespołów w Polsce nieprzerwanie przez 10 lat (1982-1991) i dalej w latach 1993-1994 oraz w 1996 roku – razem 13 razy. Łączność Bydgoszcz występowała w cyklu 11 razy

---

¹ W. Litmanowicz, J. Giżycki, *Szachy od A do Z*, „Sport i Turystyka”, t. 1, Warszawa 1986, s. 639-644.

w latach 1972-1982. Nie zdarzyło się, aby dana drużyna wróciła po dłuższej przerwie nieobecności w lidze. Najlepsi zawodnicy opuszczali dany klub i przenosili się do innego, nowo utworzonego. Taki proces można przedstawić na przykła-

dzie historii klubów: Gwiazda, Budowlani, Caissa, Łączność, Formet i Chemik, w których w czasach świetności danej drużyny pojawiają się wciąż te same nazwiska – czołowych zawodników bydgoskich.

Drużyny bydgoskie zdobyły łącznie 6 medali, w tym 1 złoty, 1 srebrny i 4 brązowe. Jeśli porównamy te wyniki z całym regionem kujawsko-pomorskim (województwo pomorskie, bydgoskie, toruńskie, włocławskie i kujawsko-pomorskie) w latach 1949-2012, okaże się, iż wszystkie miejsca na podium należą do klubów bydgoskich (nie licząc turniejów okręgów w latach 1946-1948: 2 srebrne medale Pomorza w 1947 i 1948 roku).

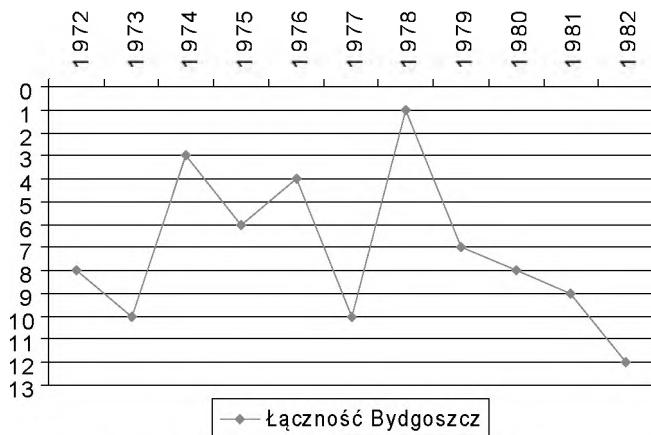
Analiza szczegółowych wyników ligowych zawodników kujawsko-pomorskich uwidacznia ewidentną dominację bydgoszczan, aż do początków XXI wieku. Z drużyn regionu w I lidze startowały jeszcze tylko: Inowrocławski Klub Szachistów w 1949 roku (IV miejsce), Gambit Świecie w 2001 roku (X miejsce), Rotmistrz Grudziądz w latach 2010-2012 (VIII miejsce i dwukrotnie VI miejsce) i Baszta Żnin w 2012 roku (V miejsce). Dodatkowo istnieje wyraźna ciągłość utrzymywania się w I lidze począwszy od roku 1972 aż do 1996 roku. Najdłuższy okres, w którym nie startowała żadna drużyna bydgoska, przypada na lata 1997-2013, brak awansu obserwuje się także w latach 1953-1956, 1960-1966 i 1968-1971. Zauważa się zatem wyraźne okresy stagnacji oraz okresy wzrostu

dominacji szachów bydgoskich (1972-1996) w województwie i Polsce (5 z 6 medali zdobytych w I lidze w tych latach).

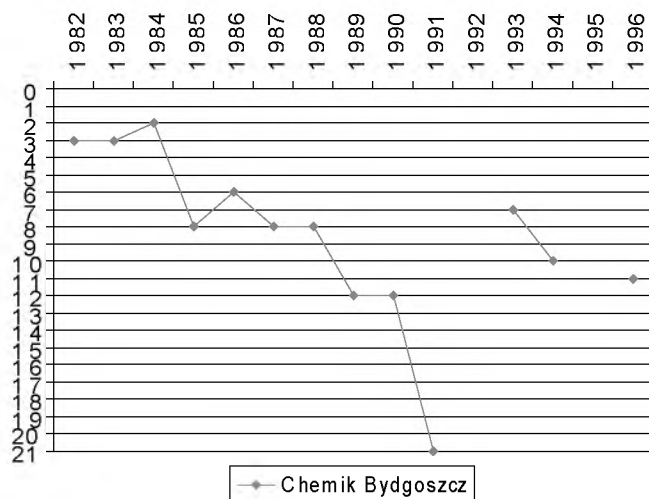
Liczba startów poszczególnych klubów bydgoskich w drużynowych mistrzostwach Polski w latach 1949-2012.

Medaliści drużynowych mistrzostw Polski w latach 1949-2012		
Rok	Klub	Miejsce
1952	Spójnia Bydgoszcz	3
1974	Łączność Bydgoszcz	3
1978	Łączność Bydgoszcz	1
1982	Chemik Bydgoszcz	3
1983	Chemik Bydgoszcz	3
1984	Chemik Bydgoszcz	2

Kluby bydgoskie w drużynowych mistrzostwach Polski w latach 1949-2012		
Rok	Klub	Miejsce
1949 Szczecin	Spójnia Bydgoszcz	11
1952 Zakopane	Spójnia Bydgoszcz	3
1957 system dojazdowy	Budowlani Bydgoszcz	4
1958 system dojazdowy	Budowlani Bydgoszcz	9
1959 system dojazdowy	Budowlani Bydgoszcz	11
1967 Wrocław	Caissa Bydgoszcz	9
1972 Miedzwgórze	Łączność Bydgoszcz	8
1973 Bydgoszcz	Łączność Bydgoszcz	10
1974 Poznań	Łączność Bydgoszcz	3
1975 Augustów	Łączność Bydgoszcz	6
1976 Ciechocinek	Łączność Bydgoszcz	4
1977 Katowice	Łączność Bydgoszcz	10
1978 Elk-Szeligi	Łączność Bydgoszcz	1
1979 Lublin	Łączność Bydgoszcz	7
1980 Jaszowiec	Łączność Bydgoszcz	8
1981 Lubniewice	Łączność Bydgoszcz	9
1982 Gdynia	Chemik Bydgoszcz	3
	Łączność Bydgoszcz	12
1983 Kule	Chemik Bydgoszcz	3
1984 Jaszowiec	Chemik Bydgoszcz	2
1985 Miedzybrodzie	Chemik Bydgoszcz	8
1986 Porąbka	Chemik Bydgoszcz	6
1987 Jachranka	Chemik Bydgoszcz	8
1988 Krynica	Chemik Bydgoszcz	8
1989 Łeba	Chemik Bydgoszcz	12
1990 Bydgoszcz	Chemik Bydgoszcz	12
1991 Mikołajki	Chemik Bydgoszcz	21
1993 Lubniewice	Chemik Bydgoszcz	7
1994 Lubniewice	Chemik Bydgoszcz	10
1996 Augustów	Chemik Bydgoszcz	11

Miejsca zajęte przez Łączność Bydgoszcz w I lidze w latach 1972-1982.

Miejsca zajęte przez Chemik Bydgoszcz w I lidze w latach 1982-1996.

Do porównania osiągnięć klubów bydgoskich na tle całej Polski może służyć zestawienie medalistów drużynowych mistrzostw Polski w omawianym okresie (1949-2012) przy wykorzystaniu metody olimpijskiej². Zdecydowanymi liderami

² Klasyfikacja medalowa I ligi szachowej w latach 1949-2012 (metoda olimpijska). W kolejności: miejsce, klub, I miejsce, II miejsce, III miejsce, liczba medali: 1. Polonia Warszawa 13-5-3-21; 2. Legion Warszawa 11-6-3-20; 3. Maraton Warszawa 10-3-2-15; 4. Stilon Gorzów Wielkopolski 6-0-3-9; 5. WASKO HetMaN Szopienice 3-3-0-6; 6. Start Lublin 2-3-3-8; 7. KKSz WDK Kraków 2-2-0-4; 8. AZS Gliwice 2-1-2-5; 9. Poczowiec Poznań 2-0-4-6; 10. Start Katowice 1-4-8-13; 11. BBTS Bielsko-Biała 1-3-1-5; 12-13. Start Łódź 1-2-1-4; 12-13. Avia Świdnik 1-2-1-4; 14. Ogniwo Kraków 1-1-1-3; 15-16. Kolejarz Kraków 1-1-0-2; 15-16. DWP Warszawa 1-1-0-2; 17. Lech Poznań 1-0-2-3; 18. Łączność Bydgoszcz 1-0-1-2; 19. Miedź Legnica 1-0-1-2; 20-21. Kolejarz Warszawa 1-0-0-1; 20-21. Ogniwo Warszawa 1-0-0-1; 22-24. Hetman Wrocław 0-3-1-4; 22-24. AZS UMCS Lublin 0-3-1-4; 22-24. Polfa

klasyfikacji są trzy kluby warszawskie: Polonia Warszawa, Legion Warszawa i Maraton Warszawa. Pierwszy z wymienionych zdobył aż 21 medali (13-5-3), drugi 20 medali (11-6-3), a następny 15 medali (10-3-2). Kolejne miejsce zajmuje Stilon Gorzów Wielkopolski, który zgromadził 9 medali (6-0-3) i wyraźnie ustępuje liderom zestawienia. Na 50 sklasyfikowanych klubów Łączność Bydgoszcz zajmuje 18. miejsce, Chemik Bydgoszcz 28. miejsce, a Spójnia Bydgoszcz od 41. do 50. miejsca. Różnice pomiędzy poszczególnymi drużynami są niewielkie (z wyjątkiem czterech pierwszych i Startu Katowice: 13 medali, ale tylko 1 złoty). Oznacza to, iż w omawianym okresie kluby bydgoskie zajmowały znaczącą rolę w świecie polskich szachów.

Istotną kwestią jest wskazanie znaczenia danego klubu w mniejszych okresach czasowych. Wiele klubów upadało lub po wycofaniu czołowych działaczy czy zawodników traciło na znaczeniu. Z porównania klubów bydgoskich z innymi z lat ich bytności w I lidze wynika, iż Łączność Bydgoszcz w latach 1972-1982, Chemik Bydgoszcz w latach 1982-1996, Budowlani Bydgoszcz w latach 1957-1959 zajmowały czołową pozycję na arenie ogólnopolskiej. W omawianych przedziałach czasowych utrzymywały się nieprzerwanie (wyjątkiem są lata 1992 i 1995) w najwyższej klasie rozgrywek. Łączność zdobyła 2 medale, a Chemik – 3.

Spójnia Bydgoszcz

W pierwszych powojennych drużynowych mistrzostwach Polski, w 1946 roku (turniej okręgów), uczestniczyło 10 drużyn. W składzie zespołu z Gdańska (połączone województwo gdańskie i pomorskie; VI miejsce) startował Kazimierz Wyrwicz z Bydgoszczy³. W następnym roku Pomorze wystąpiło już samodzielnie i odniosło sukces, zajmując II miejsca. I miejsce na I szachownicy zajął Henryk Szapiel (7/9), I miejsce na III szachownicy Antoni Jurkiewicz (7/8), II miejsce na IV szachownicy Jan Kowalski (6/8)⁴. W 1948 roku Pomorze ponownie zdobyło

---

Grodzisk Mazowiecki 0-3-1-4; 25. Kolejarz Katowice 0-2-2-4; 26-27. Anilana Łódź 0-2-1-3; 26-27. Górnik 09 Mysłowice 0-2-1-3; **28. Chemik Bydgoszcz 0-1-2-3**; 29-31. AZS Kraków 0-1-1-2; 29-31. Hańcza Suwałki 0-1-1-2; 29-31. PTSz Płock 0-1-1-2; 32-37. AZS Warszawa 0-1-0-1; 32-37. Hutnik Nowa Huta 0-1-0-1; 32-37. Skra Częstochowa 0-1-0-1; 32-37. Piast Słupsk 0-1-0-1; 32-37. Maraton Łomża 0-1-0-1; 32-37. Pasjonat Dankowice 0-1-0-1; 38-40. LKS Łódź 0-0-2-2; 38-40. MCKiS Jaworzno 0-0-2-2; 38-40. Polonia Wrocław 0-0-2-2; 41-50. Ogniwo Łódź 0-0-1-1; **41-50. Spójnia Bydgoszcz 0-0-1-1**; 41-50. Włókniarz Łódź 0-0-1-1; 41-50. Drukarz Warszawa 0-0-1-1; 41-50. Hutnik Warszawa 0-0-1-1; 41-50. AZS Politechnika Wrocław 0-0-1-1; 41-50. Górnik Zabrze 0-0-1-1; 41-50. Chrobry Głogów 0-0-1-1; 41-50. Rymer Niedobczyce 0-0-1-1; 41-50. Damis Warszawa 0-0-1-1.

³ „Szachista Polski”, VII-VIII/1946; www.olimpbase.org (dostęp: 10.08.2013).

⁴ S. Gawlikowski, *IV Drużynowe mistrzostwa Polski*, „Szachy”, XII/1947, s. 2; „Szachista Polski”, XI-XII/1947, s. 1; „Ilustrowany Kurier Polski”, 1 XI 1947, nr 299, s. 5; www.olimpbase.org (dostęp: 10.08.2013).

wicemistrzostwo Polski. W zespole grali zawodnicy z klubów bydgoskich: Antoni Jurkiewicz, Henryk Szapiel, Jan Kowalski. III miejsce na I szachownicy zdobył Antoni Jurkiewicz (6,5/11)⁵.

Od 1949 roku rozgrywano mistrzostwa nie z udziałem poszczególnych okręgów, lecz klubów. W pierwszym takim turnieju (VI DMP, Szczecin 30 X–5 XI 1949) wystąpiła Spójnia Bydgoszcz. Klub miał rodowód przedwojenny. W 1949 roku Gwiazda Bydgoszcz została włączona do Zrzeszenia Spójnia i odtąd klub nosił nazwę Spójnia Bydgoszcz. Niestety, bydgoszczanie zajęli XI miejsce na 12 drużyn i nie dostali się do przyszlizorocznych rozgrywek⁶.

Wyniki indywidualne zawodników Spójni Bydgoszcz – DMP 1949 ¹														
Szachownica	Imię i Nazwisko	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	Punkty	Partie
1	Wł. Tyszkowski	1	=	0	0	1	=	0	0	0	0	0	3	11
2	Jan Kowalski	1	=	0	=	0	1	1	=	1	1	+	7,5	11
3	Jerzy Bratoszewski	0	0	1	=	1	=	=	0	1	=	0	5	11
4	Helmut Muller	0	0	1	0	0	0			0	1	0	2	9
5	Andrukaniec		0	0	1			=	0	=	1	0	3	8
6	Skiba	1	1	0		=	0	0	=	=			3,5	8
I rezerwowi	Edward Fentzel	0			1	0	0	0	0		=	=	2	8

W 1952 roku drużynowe mistrzostwa Polski rozegrano z udziałem tylko 4 zespołów wyłonionych drogą eliminacji w 4 grupach (VIII DMP, Zakopane 28–30 III 1952). Spójnia startowała w grupie I, uzyskała 32 punkty i zdecydowanie wygrała zawody. II miejsce zajęła drużyna Ogniwa Sopot (27,5), a III miejsce – Spójnia Poznań (21). W grupie II o awans walczyło też Ogniwo Bydgoszcz, które ostatecznie zajęło IV miejsce.

Za sensację I rundy uznano wygraną Spójni z Kolejarem Kraków 4,5:3,5. Później bydgoszczanie grali już znacznie gorzej, ale znaleźli się na ostatnim stopniu podium. Na I szachownicy najlepiej w turnieju zagrał Henryk Szapiel (2/3), a na IV szachownicy Jan Kowalski (2,5/3). Izaak Grynfeld pisał: *Spójnia, ongiś twarda i groźna drużyna, tym razem zawiodła, gdyż wskutek słabej organizacji pozbawiona była tej opieki jaką mieli szachiści z innych drużyn, co spowodowało brak ducha sportowego i bojowości w drużynie*⁷.

⁵ J. Chądzyński, *V Turniej drużynowy o mistrzostwo Polski*, „Szachy”, 10/1949, s. 170; www.olimpbase.org (dostęp: 10.08.2013).

⁶ www.olimpbase.org (dostęp: 10.08.2013); „Szachy”, listopad 1949, s. 100.

⁷ I. Grynfeld, *Kolejarz Warszawa zdobył przechodni Puchar Sześćioletni*, „Szachy”, kwiecień 1952, s. 66.

Wyniki VIII DMP – Zakopane 28 III–30 III 1952²							
M	Drużyna	1	2	3	4	P. Male	P. Meczowe
1	Kolejarz Warszawa	X	4,5	6	5	15,5	6
2	AZS Gliwice	3,5	X	4,5	4,5	12,5	4
3	Spójnia Bydgoszcz	2	3,5	X	4,5	10	2
4	Kolejarz Kraków	3	3,5	3,5	X	10	0

Wyniki indywidualne zawodników Spójni Bydgoszcz – DMP 1952³							
Szachownica	Imię i Nazwisko	1	2	3	Punkty	Partie	
1	Henryk Szapiel	=	1	=	2	3	
2	Feliks Chybicki	=	0	=	1	3	
3	Jerzy Bratoszewski	0	0	0	0	3	
4	Jan Kowalski	1	1	=	2,5	3	
5	Stanisław Barche	1	0	0	1	3	
6	Bogdan Wolniewicz	=	0		0,5	2	
7	Barański			1	1	1	
Junior	Waldemar Jagodziński	1	0	1	2	3	
Kobieta	Ćwikiel	0	0	0	0	3	

Budowlani i Caissa Bydgoszcz

Na kolejny start drużyny bydgoskiej w I lidze trzeba było czekać do 1957 roku. W 1953 roku w eliminacjach (4 grupy) Ogniwo Bydgoszcz zajęło III miejsce w grupie II. W 1955 roku awansować próbowała drużyna Kolejarza Bydgoszcz, ale w II grupie półfinałowej zajęła VI miejsce.

Budowlani Bydgoszcz wystąpili w drużynowych mistrzostwach Polski 3 razy (1957, 1958, 1959). Do rozgrywek drużyna awansowała z eliminacji, które odbyły się w 4 grupach po 6 drużyn. W grupie II Budowlani zajęli I miejsce, remisując tylko jedno spotkanie (9 punktów meczowych). Kolejne miejsca zajęli Czarni Szczecin (6) i Czarni Słupsk (5).

W swoim pierwszym starciu bydgoszczanie zajęli IV miejsce (XIII DMP, 3 XI–22 XII 1957), poza konkurencją był KKS WDK Kraków. Najlepszy wynik uzyskali Henryka Konarkowska (9,5/11) i Jerzy Bratoszewski (6,5/11), którzy wygrał z mistrzami krajowymi: Dzięciółowskim, Pytlakowskim i Branickim, a zremisował z Błaszczakiem, Balcerkiem, Ciejką, Gawlikowskim, Sydorem, Szymańskim i Karnkowskim. Jediną przegraną zanotował z Bogdanem Śliwą. Zespół wystąpił w składzie: Jerzy Bratoszewski, Stanisław Barche, Feliks Chybicki, Waldemar Jagodziński, Andrzej Tomaszewski, Czesław Ziółkowski, Benedykt Grabowski, Jan Kowalski i Henryka Konarkowska. Dwie rundy półkoszarowanej ligi grano w Bydgoszczy.

Stanisław Furs pisał: *Pierwsza i niestety jedyna przyjemna niespodzianka, to wynik zdobywcy 4 miejsca – beniaminka Ligi – drużyny Budowlanych Bydgoszcz. Przed rozgrywkami zaliczona była ona obok Hetmana Wrocław i AZS Warszawa do liczby niemal pewnych spadkowiczów. Okazało się jednak, że drużyna nie posiadająca w swoim składzie gwiazd, ale zawodników o wyrównanym poziomie i mających duże walory sportowe jak np. zdyscyplinowanie, poczucie odpowiedzialności za ogólny wynik meczu itp. Może również osiągać dobre rezultaty w ciężkich zmaganiach ligowych. Analizując wyniki poszczególnych zawodników tej drużyny, należy stwierdzić, że podstawą jej sukcesów była maszyna do robienia punktów nosząca nazwisko Henryki Konarkowskiej⁸. W „Wiadomościach OZSzach” w Bydgoszczy występ Budowlanych analizowano bardzo obszernie, co oznacza, iż turniej potraktowano prestiżowo. Podawano szczegóły z pojedynczych partii poszczególnych zawodników. Wielostronicowe rozważania zakończono wnioskiem: *W sumie stwierdzić należy, iż pierwszy występ KS Budowlani w ekstraklasie Polski należy do udanych. Z czołowymi drużynami walczyli jak równi z równymi. Nie przestraszyli się swych renomowanych przeciwników w walce z którymi, zdobyli cenne punkty. Nie tylko zapewnili sobie pobyt w klasie wydzielonej przez następnny rok, lecz również wywalczyli zaszczytną czwartą lokatę wśród czołowych drużyn szachowych Polski⁹.**

Wyniki indywidualne zawodników Budowlanych Bydgoszcz – DMP 1957⁴			
Szachownica	Imię i Nazwisko	Punkty	Partie
1	Jerzy Bratoszewski	6,5	11
2	Stanisław Barche	5,5	11
3	Feliks Chybicki	3	9
4	Waldemar Jagodziński	6	11
5	Andrzej Tomaszewski	3,5	8
5	Czesław Ziółkowski	1,5	6
6	Benedykt Grabowski	1,5	4
6	Jan Kowalski	3,5	6
7	Henryka Konarkowska	9,5	11

W swoim drugim starcie Budowlani Bydgoszcz zajęli IX lokatę i tylko 1,5 punktu dzieliło drużynę od opuszczenia szeregów I ligi (XIV DMP, 11 V–14 XII 1958). Bydgoszczanie wygrali tylko 3 mecze, ale – co ciekawe – między innymi z przyszłym mistrzem Polski, Startem Katowice, w stosunku 4:2. Brakuje nazwisk z pełnego składu zespołu. Trzon drużyny tworzyli: Jan Kowalski, Waldemar Jagodziński, Stanisław Barche i Włodzimierz Heliasz (wszyscy wymienieni zdo-

⁸ S. Furs, *Mistrzostwa drużynowe Polski*, „Szachy”, luty 1958, s. 37.

⁹ K. Kulla, „Wiadomości Okręgowego Związku Szachowego w Bydgoszczy”, styczeń 1958, Nr 1, s. 6.

byli 50% punktów)¹⁰.

W 1959 roku Budowlani startowali trzeci raz w drużynowych mistrzostwach Polski i spadli z rozgrywek, zajmując XI miejsce (XV DMP 1959). Drużyna bydgoska nie wygrała żadnego meczu (wynik 8:0 w meczu z GKS Bytom został zdobyty walkowerem) i tylko raz zremisowała. Czesław Ziółkowski uzyskał na szachownicy rezerwowej 56% punktów. W drużynie grali też Benedykt Grabowski i Jan Kowalski¹¹.

Kolejny start okręgowego zespołu w I lidze nastąpił w 1967 roku. W 1961 roku do eliminacji ponownie przystąpili Budowlani Bydgoszcz, ale zajęli IV miejsce w III grupie. W 1963 roku po raz pierwszy do eliminacji przystąpił zespół Caissy Bydgoszcz, który zajął IV miejsce w II grupie. Kolejną próbę awansu do I ligi zakończyła Caissa w 1965 roku na miejscu IV (grupa II).

Dopiero w 1967 roku pierwszy i jedyny raz Caissa Bydgoszcz awansowała do I ligi (I miejsce w III grupie eliminacyjnej). Według regulaminu w tym roku IX miejsce nie wystarczyło do utrzymania się w rozgrywkach, gdyż spadało aż 6 zespołów¹².

Łączność Bydgoszcz

W latach 1972-1982 w drużynowych mistrzostwach Polski uczestniczył zespół Łączności Bydgoszcz. Na 11 startów bydgoszczanie zdobyli 2 medale: I miejsce w 1978 i III miejsce w 1974 roku. W 1982 roku Łączność spadła na stałe z I ligi, a rolę reprezentanta Bydgoszczy na arenie ogólnopolskiej przejęła drużyna Chemika.

Klub awansował z grupy B (krakowskiej) II ligi, zajmując zdecydowanie I miejsce z 38 punktami. Wicemistrz KKSz Kraków zgromadził o 2,5 punktu mniej (35,5), a brązowy medalista Hutnik Warszawa (33,5). Bardzo blisko awansu była Caissa Bydgoszcz startująca w grupie A (grudziądzkiej). Do I ligi dostała się Flota Gdynia (30), a Caissa z 29,5 punktami zajęła II miejsce. W turnieju o awans rywalizowały tylko te dwa zespoły. Trzecia w tabeli Olimpia Piekary Śląskie zgromadziła tylko 24 punkty.

W swoim pierwszym starcie Łączność uplasowała się na VIII miejscu i utrzymała się w lidze w przeciwieństwie do drugiego beniaminka – Floty Gdynia, która zajęła ostatnie miejsce (XXVIII DMP, Międzygórze 5-12 XI 1972). Wyodróżniającym się zawodnikiem bydgoszczan został Grzegorz Chrapkowski (7/11). *Sympatyczna drużyna Łączności mimo braku wielkich nazwisk pokazała się z do-*

¹⁰ S. Furs, *Start Katowice – mistrzem I Ligi*, „Szachy”, grudzień 1958, s. 358.

¹¹ Idem, *KS Polonia – W-wa zdobyła prymat w lidze*, „Szachy”, grudzień 1959, s. 358.

¹² S. Witkowski, *Trudny finał XXI drużynowych mistrzostw Polski*, „Szachy”, styczeń 1968, s. 11.

Drużynowe mistrzostwa Polski – Bydgoszcz 1973,
archiwum Waldemara Jagodzińskiego

*brej strony, bo też okręg bydgoski jest jednym z tych, gdzie prowadzi się ukierunkowaną działalność sportową – pisał Rafał Marszałek*¹³.

Organizatorem kolejnych drużynowych mistrzostw Polski była Bydgoszcz (XXIX DMP, 23 IX–30 IX 1973) i Łączność wystąpiła w roli gospodarza. Drużyna zajęła X miejsce z 37 punktami – ostatnie premiowane awansem do przyszłorocznej ligi. Ostatnie miejsca zajęły: Dąb Katowice (34,5) i Hetman Wrocław (32,5)¹⁴.

Drugi medal w historii szachów w województwie został zdobyty w 1974 roku, gdy Łączność zajęła III miejsce (XXX DMP – Poznań 2 X–11 X 1974). Sukcesy startowe klubu, który po V rundzie prowadził w tabeli wspólnie z Maratonem Warszawa, uznano za przypadkowe. Kolejne rundy pokazały jednak, że bydgoszczanie aż do końca walczyli o prymat w Polsce. Na dwie rundy przed końcem zawodów prowadził Maraton Warszawa (43,5) przed Startem Lublin (43) i Łącznością (41,5). W przedostatniej rundzie Start pokonał Maraton 3,5:2,5 i w ostatniej Legion Warszawa 4:2. Łączność wygrywa ze Startem Łódź 5:1, ale do mistrzostwa zabrakło pół punktu. Mistrzostwo przypadło klubowi Maraton Warszawa (50,5), a wicemistrzostwo Startowi Lublin (50,5). Bydgoszczanie nie przegrali ani jednego meczu i skończyli rozgrywki z 50 punktami, bez porażki zakończył

¹³ R. Marszałek, *Drużynowe mistrzostwa Polski*, „Szachy”, luty 1973, s. 35.

¹⁴ A. Sznapiak, *Drużynowe mistrzostwa Polski*, „Szachy”, listopad 1973, s. 338; www.olimpbase.org (dostęp: 10.08.2013).

też turniej Julian Gralka, który zajął I miejsce na III szachownicy (7,5/11). I miejsce na V szachownicy zdobył Grzegorz Chrapkowski (8,5/11), a II miejsce na II szachownicy wywalczył Andrzej Maciejewski (8/11).

W „Biuletynie Informacyjnym” WFS Sekcji Szachów w Bydgoszczy komentator napisał: *Nikt nie przypuszczał przed rozpoczęciem rozgrywek, że drużyna ta zajmie tak wysokie miejsce. Jeszcze w 1973 r. walczyła o utrzymanie się w I lidze. O czym to świadczy. O pogłębieniu swych wiadomości przez wszystkich zawodników, o ogromnym wkładzie pracy i poważnym przygotowaniu się do rozgrywek mistrzowskich. Zawodnicy KS Łączność stanowią zespół skonsolidowany bez specjalnie słabych punktów o wyrównanym poziomie, nie posiadających specjalnie utalentowanych zawodników. To jeszcze bardziej podkreśla sukces jaki osiągnęli. Powyższy wynik to nie przypadek. (...) Cieszymy się ogromnie z sukcesu i gratulujemy serdecznie autorom tej pięknej niespodzianki, przyczyniając się do rozświetlenia naszego Okręgu. Gratuluję również Zarządowi Klubu i kierownictwu Sekcji Szachowej KS Łączność życząc dalszych pomyślnych wyników w pracy nad umacnianiem szachów i podwyższaniem kwalifikacji zawodników¹⁵. Trzecie miejsce Łączności (...) to wielki sukces doskonale zorganizowanych i wreszcie zintegrowanych szachów bydgoskich – pisali Andrzej Adamski i Rafał Marszałek¹⁶.*

Wyniki XXX DMP – Poznań 2 X-11 X 1974 ⁵															
M	Drużyna	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	Juniorzy	Suma
1	Maraton Warszawa	X	2,5	3	5	3,5	4	4,5	4,5	2	4	4	5,5	8	50,5
2	Start Lublin	3,5	X	3	4	1,5	2,5	3	5	4	4,5	5	5	9,5	50,5
3	Łączność Bydgoszcz	3	3	X	3	3,5	3	4,5	4	3	3,5	5	5	9,5	50
4	Legion Warszawa	1	2	3	X	4,5	3,5	3	4	4	4,5	3,5	5	8	46
5	Pocztowiec Poznań	2,5	4,5	2,5	1,5	X	2,5	2,5	3,5	2,5	2,5	5,5	5	7,5	42,5
6	Anilana Łódź	2	3,5	3	2,5	3,5	X	3	3	3,5	4	2	4	6,5	40,5
7	Lech Poznań	1,5	3	1,5	3	3,5	3	X	2	4	3,5	4,5	2,5	8,5	40,5
8	Start Katowice	1,5	1	2	2	2,5	3	4	X	2,5	2,5	4	4,5	11	40,5
9	Hutnik Nowa Huta	4	2	3	2	3,5	2,5	2	3,5	X	2,5	5	5,5	3,5	39
10	Avia Świdnik	2	1,5	2,5	1,5	3,5	2	2,5	3,5	3,5	X	1,5	5	9,5	38,5
11	Flota Gdynia	2	1	1	2,5	0,5	4	1,5	2	1	4,5	X	3,5	10	33,5
12	Start Łódź	0,5	1	1	1	1	2	3,5	1,5	0,5	1	2,5	X	6,5	22

¹⁵ E. Lis, „Biuletyn Informacyjny”, nr 9/10, WFS Sekcja Szachów w Bydgoszczy, wrzesień-październik 1974, s. 1.

¹⁶ A. Adamski, R. Marszałek, *Drużynowe mistrzostwa Polski*, „Szachy”, grudzień 1974, s. 370.

Wyniki indywidualne zawodników Łączności Bydgoszcz – DMP 1974 ⁶														
Szachownica	Imię i Nazwisko	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	Punkty	Partie
1	Jerzy Pokojowczyk	0	=	1	0	1	=	=	=	1	=	1	6,5	11
2	Andrzej Maciejewski	1	1	=	1	1	=	1	0	1	=	=	8	11
3	Julian Gralka	1	1	=	=	=	=	=	1	=	1	=	7,5	11
4	Waldemar Jagodziński	1	1	=	0	0	=	0	=	=	1	1	6	11
5	Grzegorz Chrapkowski	1	=	0	1	1	=	1	1	1	=	1	8,5	11
6	Lidia Turczynowicz	1	0	=	=		=	0	0	=	0	1	4	10
I rezerwowa	Hanna Jagodzińska					0							0	1

W 1975 roku bydgoska Łączność zajęła VI lokatę (XXXI DMP, Augustów 20 XI–30 XI 1975). I miejsce na I szachownicy zajął Andrzej Maciejewski (6,5/10) bez porażki, II miejsce na III szachownicy Julian Gralka (6,5/10) także bez przegranej, II miejsce na V szachownicy Grzegorz Chrapkowski (6/9). Hanna Jagodzińska okazała się objawieniem klubu (3/5). Zawodniczka z rankingiem 1600 pokonała mistrzynię międzynarodowe Mirosławę Litmanowicz¹⁷ (2115) i Bożenę Pytel¹⁸ (2065), a zremisowała z Grażyną Szmacińską¹⁹ i Krystyną Radzikowską²⁰

¹⁷ Mirosława Litmanowicz (ur. 1928), mistrzyni międzynarodowa (1967), posiadaczka 8 medali mistrzostw Polski kobiet w tym 1 złoty (1968), 5 srebrnych (1957, 1958, 1964, 1969, 1972) i 2 brązowe (1961, 1967), łącznie startowała 16 razy w finałach, pięciokrotnie reprezentowała Polskę na olimpiadach szachowych (1957-1972), czterokrotnie uczestniczyła w turniejach strefowych; W. Litmanowicz, J. Giżycki, *Szachy od A do Z*, „Sport i Turystyka”, t. 1, Warszawa 1986, s. 527-528; archiwum Przemysława Jahra.

¹⁸ Bożena Pytel (ur. 1945), mistrzyni międzynarodowa (1974), 10 razy występowała w finałach mistrzostw Polski kobiet, podczas których zdobyła 3 medale: złoty (1970) i 2 brązowe (1976, 1979); W. Litmanowicz, J. Giżycki, *Szachy od A do Z*, „Sport i Turystyka”, t. 2, Warszawa 1986, s. 998-999; archiwum Przemysława Jahra.

¹⁹ Grażyna Szmacińska (ur. 1953), mistrzyni międzynarodowa (1978), startowała 15 razy w finałach mistrzostw Polski kobiet, zdobywając 8 medali, w tym 6 złotych (1975, 1976, 1981, 1983, 1986, 1988) i 2 srebrne (1977, 1979), w latach 1978-1988 6 razy reprezentowała Polskę na olimpiadach szachowych (brązowy medal w 1980 roku); W. Litmanowicz, J. Giżycki, *Szachy od A do Z*, „Sport i Turystyka”, t. 2, Warszawa 1986, s. 1199-1200; archiwum Przemysława Jahra.

²⁰ Krystyna Radzikowska (1931-2006), arcymistrzyni (1984), w mistrzostwach Polski kobiet startowała 24 razy i zdobyła 17 medali: 9 złotych (1951, 1952, 1953, 1955, 1956, 1957, 1959, 1966, 1969), 2 srebrne (1968, 1976) i 6 brązowych (1954, 1958, 1972, 1973, 1975, 1978),

(2160). Trzeba zaznaczyć, iż czasowa niedyspozycja czwórki reprezentantów ma usprawiedliwienie. W czasie poprzedzającym ligę Pokojowczyk i Turczynowicz nie grali w żadnych turniejach szachowych. Lidia Turczynowicz urodziła dziecko, Jerzy Pokojowczyk odbywał służbę wojskową, a Waldemar Jagodziński i Grzegorz Chrapkowski zachorowali²¹.

Wyniki indywidualne zawodników Łączności Bydgoszcz – DMP 1975 ⁷															
Szachownica	Imię i Nazwisko	Tytuł	Ranking	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Punkty	Partie
1	Andrzej Maciejewski		2244	=	1	=	=	=	=	=	1	=	1	6,5	10
2	Jerzy Pokojowczyk		2281	0	1	1	0	=	0	0	=	0	0	3	10
3	Julian Gralka		2178	=	=	=	1	=	1	=	=	1	=	6,5	10
4	Waldemar Jagodziński		2022	=	1	=	0	=	0			=	0	3	8
5	Grzegorz Chrapkowski		2141	1	1	1	=	0	1	1	=	0		6	9
6	Lidia Turczynowicz		1761	=	0	0	=	0						1	5
1 rezerwowy	Wiesław Czerniaków		2094							1	0		0	1	3
2 rezerwowy	Edward Wiśniewski		2019											0	0
3 rezerwowy	Edward Turczynowicz		2000											0	0
1 rezerwowa	Hanna Jagodzińska		1600						0	1	=	1	=	3	5

Poza podium (IV miejsce) znalazła się Łączność w rozgrywkach I ligi na rok 1976, które odbyły się w Ciechocinku (XXXII DMP, 20 XI-30 XI). Bydgoszczanie ponownie występowali w roli gospodarza rozgrywek, gdyż działacze klubu podjęli się organizacji imprezy. W zawodach do ostatniej rundy prowadził Start Katowice, z którym Łączność wygrała 5:1. Ostatecznie wygrał Maraton Warszawa (końcowe wygrane 6:0 z Hetmanem Wrocław i 4,5:1,5 z Avią Świdnik). Bydgoszczanom udało się wygrać z przyszłym mistrzem Polski w stosunku 3,5:2,5. III miejsce na IV szachownicy uzyskał Grzegorz Chrapkowski (6,5/11), III miejsce na V szachownicy Waldemar Jagodziński (7/11) i III miejsce na szachownicy kobiecej Hanna Jagodzińska (6,5/11)²².

W „Biuletynie Informacyjnym” OZSzach w Bydgoszczy napisano: *Szachiści Łączności wypadli na tle przeciwników bardzo dobrze. Stanowili zespół wyrównany, bez słabych punktów i w każdym meczu prezentowali formę na wysokim poziomie. W przeciwieństwie do większości drużyn nie mieli oni słabego dnia na*

startowała w 6 turniejach strefowych i 2 turniejach pretendentek, wystąpiła w 5 olimpiadach szachowych (1957-1972); W. Litmanowicz, J. Giżycki, *Szachy od A do Z*, „Sport i Turystyka”, t. 2, Warszawa 1986, s. 1006-1007; archiwum Przemysława Jahra.

²¹ E. Lis, „Biuletyn Informacyjny” nr 12, WFS Sekcja Szachów, grudzień 1975, s. 2; R. Chrzastowski, M. Ziemiński, *Drużynowe mistrzostwa Polski*, „Szachy”, luty 1976, s. 33.

²² S. Wach, M. Ziemiński, *Drużynowe mistrzostwa Polski*, „Szachy”, marzec 1977, s. 65.

przestrzeni tych rozgrywek. Obok Anilany stanowili najbardziej równą drużynę i IV miejsce naszego zespołu jest całkowicie zasłużone i odpowiadające obecnie prezentowanemu poziomowi członków drużyny²³.

Wyniki indywidualne zawodników Łączności Bydgoszcz – DMP 1976 ⁸														
Szachownica	Imię i Nazwisko												Punkty	Partie
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11		
1	Jerzy Pokojowczyk	0	0	1	=	0	0	=	0	1	=	=	4	11
2	Andrzej Maciejewski	1	1	1	0	=	0	=	1	0	=	0	5,5	11
3	Julian Gralka	0	=	1	1	=	=	=	1	0	=	=	6	11
4	Grzegorz Chrapkowski	1	1	1	1	0	=	=	=	0	=	=	6,5	11
5	Waldemar Jagodziński	=	0	1	0	1	1	=	=	1	=	1	7	11
6	Hanna Jagodzińska	1	0	0	1	1	1	=	0	=	=	1	6,5	11

Po trzech udanych latach bydgoska Łączność była o krok od spadku z I ligi, zajmując w 1977 roku X miejsce – ostatnie premiowane awansem do przyszłorocznych rozgrywek (XXXIII DMP, Katowice 18-28 X 1977). W drużynie zabrakło Juliana Gralki (przeszedł do Formetu Bydgoszcz), zaledwie pół turnieju grał Grzegorz Chrapkowski (problemy ze zwolnieniem z pracy), który zastąpił Edwarda Wiśniewskiego. Nowym nabytkiem drużyny był Włodzimierz Kruszyński, który zajął III miejsce na III szachownicy (5,5/11). Najlepszy wynik uzyskała Hanna Jagodzińska (6,5/11). Bydgoszczanom udało się wygrać mecz ze zdobywcą brązowego medalu Legionem Warszawa w stosunku 3,5:2,5. Jerzy Pokojowczyk na I szachownicy wygrał tylko 2 partie ze Śliwą i Bielczykiem, ale przegrał ze Schinzlem i Balcerowskim, którzy byli niżej od niego notowani. Taki sam zawód sprawił Andrzej Maciejewski – także 2 wygrane. *Łączność Bydgoszcz – 6 startów w I lidze (1972-1977), jedno III miejsce (1974 r.) to zbyt mały dorobek jak na reprezentacyjną drużynę silnego ośrodka – pisał komentator „Szachów”²⁴. W „Biuletynie Informacyjnym” OZSzach grę szachistów Łączności oceniono w następujący sposób: (...) występ szachistów Łączności Bydgoszcz, zespołu, który co roku nawiązywał do walki o czołowe miejsce w I lidze wypadł mniej niż przeciętnie. Drużyna grała jakoś ospale i bez zwykłego entuzjazmu, jakby bez wiary w swoje siły²⁵.*

²³ E. Lis, „Biuletyn Informacyjny” Nr 10, OZSzach WFS w Bydgoszczy, grudzień 1976, s. 2.

²⁴ A. Filipowicz, Sławomir Wach, XXXI *drużynowe mistrzostwa Polski*, „Szachy”, styczeń 1978, s. 7.

²⁵ E. Lis, „Biuletyn Informacyjny” Nr 10, OZSzach WFS w Bydgoszczy, grudzień 1976, s. 4.

Wyniki indywidualne zawodników Łączności Bydgoszcz – DMP 1977 ⁹														
Szachownica	Imię i Nazwisko	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	Punkty	Partie
		1	Jerzy Pokojowczyk	=	0	=	=	0	=	=	=	1		
2	Andrzej Maciejewski	0	=	=	0	=	=	0	1	=	0	1	4,5	11
3	Włodzimierz Kruszyński	0	=	1	0	=	=	=	1	0	=	1	5,5	11
4	Grzegorz Chrapkowski	0	0	=	=	0				0			1	6
5	Waldemar Jagodziński	=	=	0	0	0	=	0	=	1	0	1	4	11
6	Hanna Jagodzińska	=	0	1	=	1	=	0	1	=	=	1	6,5	11
1 rezerwowy	Edward Wiśniewski													
							=	0	0		0	=	1	5

Największy sukces w historii bydgoskich i wojewódzkich szachów nastąpił w 1978 roku podczas XXXIV Drużynowych Mistrzostw Polski. Wtedy to po raz pierwszy, i jak do tej pory ostatni, drużyna z Pomorza i Kujaw zdobyła I miejsce. Łączność Bydgoszcz wystąpiła w składzie: Jerzy Pokojowczyk, Andrzej Maciejewski, Włodzimierz Kruszyński, Waldemar Jagodziński, Grzegorz Chrapkowski i Hanna Jagodzińska. Zespół nie należał do faworytów i grał bez żadnych rezerw, co było posunięciem bardzo ryzykownym. Włodzimierz Kruszyński i Jerzy Pokojowczyk byli finalistami mistrzostw Polski, ale zajęli odległe miejsca – odpowiednio XIV i XVIII (ostatnie). Łączność była aktualnym mistrzem Polski w szachach błyskawicznych, Katarzyna Czarska mistrzynią Polski junierek młodszych, a Hanna Jagodzińska mistrzynią Polski studentek. Według listy rankingowej na dzień 1 stycznia 1978 roku mistrz Jerzy Pokojowczyk miał 2342 punkty rankingowe, mistrz Andrzej Maciejewski 2238, kandydat na mistrza Włodzimierz Kruszyński 2191, kandydat na mistrza Waldemar Jagodziński 2100, kandydat na mistrza Grzegorz Chrapkowski 2095, a kandydatka na mistrza Hanna Jagodzińska 1875. Dla porównania najwyżej sklasyfikowany polski arcymistrz Włodzimierz Schmidt dysponował rankingiem 2496, a wśród kobiet mistrzynią międzynarodowa Hanna Ereńska-Radzewska – 2177.²⁶ Liderzy światowej listy rankingowej Anatolij Karpow (ZSRR) i Wiktor Korcznoj (Szwajcaria) mieli w tym czasie 2700 punktów ELO. Wicemistrz Polski Legion Warszawa wystawił między innymi: IM J. Adamskiego 2410 (IV miejsce w mistrzostwach Polski), IM

²⁶ „Szachy”, lipiec 1978, s. 214-215.

A. Filipowicza 2304, M R. Marszałka 2244, K A. Łokasto 2157, a brązowy medalista Maraton Warszawa (teoretycznie najsilniejszy skład) wspomnianego GM W. Schmidta 2496 (III miejsce w mistrzostwach Polski), IM A. Sznapika 2429 (II miejsce w mistrzostwach Polski), M A. Adamskiego 2252 (VII miejsce w mistrzostwach Polski), IM R. Grąbczewskiego 2188, IM S. Witkowskiego 2256 (XIII miejsce w mistrzostwach Polski) i M M. Ziemińskiego 2247.

Kilka miesięcy wcześniej rozegrano ligę juniorów i drużyny przystąpiły do zawodów z następującym dorobkiem: Łączność Bydgoszcz (III miejsce w I lidze juniorów), Legion Warszawa i Polonia Warszawa zdobyły po 11 punktów. Hetman Wrocław 9, Lech Poznań i Hutnik Warszawa po 8,5, Maraton Warszawa, Start Lublin i Kolejarz Katowice po 7, Avia Świdnik i Anilana Łódź po 6 i Hutnik Kraków z 5,5 punktów. Niska pozycja Maratonu Warszawa zdopingowała inne zespoły do walki.

Start Łączności wypadł efektownie. Po IV rundzie z 28 punktami uzyskała znaczne prowadzenie, wyprzedzając drugą w tabeli Polonię Warszawa o 4 punkty (24 punkty). Kolejne miejsca zajmowały Legion Warszawa i Hetman Wrocław z 23 punktami, a Maraton Warszawa zgromadził tylko 19,5 punktu. W V rundzie Polonia Warszawa przegrała 1:5 z Hutnikiem Kraków i odpadła z walki o mistrzostwo. Po VI rundzie najbliższej prowadzącej Łączności była drużyna Legionu Warszawa ze stratą 3,5 punktu. W VII rundzie odbyło się spotkanie między dwoma prowadzącymi drużynami. Bydgoszczanie wygrali to spotkanie jednym punktem i z 39 punktami byli praktycznie poza zasięgiem rywali. W przedostatniej rundzie Łączność miała 6 punktów przewagi nad Maratonem Warszawa i jednopunktowa przegrana z aktualnym mistrzem Polski niczego nie zmieniła. W ostatniej rundzie Legion Warszawa i Maraton Warszawa grały już tylko o wicemistrzostwo.

Jak pisał komentator rozgrywek Rafał Marszałek: *Zasłużony to sukces drużyny, która dobrą grą zwyciężyła nie tylko konkurencyjne zespoły, ale i... statystykę. W nowym rankingu PZSzach w pierwszej dwudziestce mieści się przecież tylko mm Pokojowczyk; inni reprezentanci mistrzowskiej drużyny (profesjoniści Maciejewski i Kruszyński, amatorzy Jagodziński i Chrapkowski) pozostają na dalszych pozycjach, podobnie zresztą jak Hanna Jagodzińska w rankingu kobiet. Poczucie zespołowego ducha i dobry praktyczny poziom gry zapewniły bydgoszczanom zwycięstwo bez specjalnych kłopotów. Można mieć nadzieję, że zdobycie zaszczytnego tytułu utwierdzi bydgoskie środowisko szachowe w słuszności i życzności inicjatyw organizacyjnych podjętych w ostatnich latach*²⁷. Ulrich Jahr i Hieronim Dyrka napisali między innymi: *Łączność Bydgoszcz prowadziła w rozgrywkach od pierwszej do ostatniej rundy bez przerwy i jest to jeszcze jednym*

²⁷ R. Marszałek, *XXXII drużynowe mistrzostwa Polski*, „Szachy”, marzec 1979, s. 72.

dowodem, że sukces odniesiony w Elku nie był przypadkowy, a jest wynikiem wyjątkowo dobrej dyspozycji psychicznej, zgrania drużyny pod wodzą Władysława Michałowskiego oraz bardzo dobrego przygotowania sportowego do najtrudniejszej próby w ciągu sezonu²⁸.

Na III szachownicy wygrał Włodzimierz Kruszyński z dorobkiem 9,5 punktu (uzyskany wynik był o 250 punktów lepszy od aktualnie posiadanego rankingu), co uznano za wynik rekordowy. Na uwagę zasługiwał dorobek Grzegorza Chrapkowskiego, który zdobył aż 7,5 punktu, a był szachistą nieznanym na arenie ogólnopolskiej. Ciekawostką jest fakt, iż w końcówce turnieju zachorowali na gripę Waldemar i Hanna Jagodzińscy, co jednak nie wpłynęło na końcowy wynik zespołu. Dwie ostatnie partie zawodniczka Łączności grała z temperaturą ponad 38 stopni.

XXXIV DMP – Elk-Szeligi 2 XII–12 XII 1978 ¹⁰																
M	Drużyna	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	Punkty	Juniorzy	Suma
1	Łączność Bydgoszcz	X	3,5	2,5	3,5	2,5	3,5	4	3	5	4,5	2,5	4,5	39	11	50
2	Legion Warszawa	2,5	X	2	2	2	4	4	3	4,5	4,5	2,5	4	35	11	46
3	Maraton Warszawa	3,5	4	X	4,5	3	2,5	3	1,5	2	5,5	5,5	3,5	38,5	7	45,5
4	Avia Świdnik	2,5	4	1,5	X	2,5	4	4	4	3	4,5	4,5	4	38,5	6	44,5
5	Polonia Warszawa	3,5	4	3	3,5	X	2	2,5	1	2	2	4	5	32,5	11	43,5
6	Hetman Wrocław	2,5	2	3,5	2	4	X	2,5	3	3,5	3,5	2	3,5	32	9	41
7	Anilana Łódź	2	2	3	2	3,5	3,5	X	3	4	4	4	3,5	34,5	6	40,5
8	KKSz Hutnik Kraków	3	3	4,5	2	5	3	3	X	3	3	1,5	3,5	34,5	5,5	40
9	Kolejarz Katowice	1	1,5	4	3	4	2,5	2	3	X	3	4,5	3,5	32	7	39
10	Hutnik Warszawa	1,5	1,5	0,5	1,5	4	2,5	2	3	3	X	4	4	27,5	8,5	36
11	Start Lublin	3,5	3,5	0,5	1,5	2	4	2	4,5	1,5	2	X	3,5	28,5	7	35,5
12	Lech Poznań	1,5	2	2,5	2	1	2,5	2,5	2,5	2,5	2	2,5	X	23,5	8,5	32

²⁸ U. Jahr, H. Dyrka, „Biuletyn Informacyjny” Nr 39-1/79, Okręgowy Związek Szachowy WFS w Bydgoszczy, 20 grudnia 1979, s. 3.

Wyniki indywidualne zawodników Łączności Bydgoszcz – DMP 1978 ¹¹														
Szachownica	Imię i Nazwisko	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	Punkty	Partie
		1	Jerzy Pokojowczyk	=	=	0	=	=	=	=	=	=		
2	Andrzej Maciejewski	0	=	1	1	1	=	=	1	1	=	=	7,5	11
3	Włodzimierz Kruszyński	1	1	1	=	1	1	=	1	1	=	1	9,5	11
4	Waldemar Jagodziński	=	=	=	0	0	1	=	1	1	0	=	5,5	11
5	Grzegorz Chrapkowski	1	0	=	=	=	1	=	1	=	1	1	7,5	11
6	Hanna Jagodzińska	=	0	=	0	=	0	=	=	=	=	1	4,5	11

Łączność Bydgoszcz (1978) – stoją od lewej: Jerzy Pokojowczyk i Grzegorz Chrapkowski, siedzą od lewej: Waldemar Jagodziński, Hanna Jagodzińska i Włodzimierz Kruszyński (na zdjęciu brak Andrzeja Maciejewskiego), archiwum Waldemara Jagodzińskiego

W 1979 roku Maraton Warszawa wrócił na tron szachowy (XXXV DMP, Lublin 10-20 XI 1979). Głównym konkurentem do mistrzostwa była Avia Świdnik i batalia rozegrała się pomiędzy tymi dwiema ekipami. Po zdobyciu mistrzostwa Polski w roku ubiegłym Łączność zajęła dopiero VII miejsce. Rafał Marszałek pisał: *Bydgoska Łączność tym razem niewidoczna; wtajemniczeni twierdzą, że po odejściu zasłużonego prezesa klubu pana Michałowskiego. W każdym razie bez wiary w sukces bydgoszczanom trudno było o obronę tytułu*²⁹.

W 1980 roku Łączność zakończyła rozgrywki na VIII miejscu (XXXVI DMP, Jaszwiec 4-14 XII 1980). Bydgoszczanie wygrali tylko 3 pojedynki z zespołami z końca tabeli. W relacji wspomniana jest partia Rafała Marszałka (Legion)

z Wiesławem Czerniakowem (Łączność), która trwała od godziny 9.00 do 19.00³⁰.

²⁹ R. Marszałek, *XXXIII drużynowe mistrzostwa Polski*, „Szachy”, styczeń 1980, s. 2.

³⁰ Idem, *Drużynowe mistrzostwa Polski*, „Szachy”, styczeń 1981, s. 2.

W 1981 roku bydgoszczanie zajęli IX miejsce (XXXVII DMP, Lubniewice 10-20 X 1981). *Łączność Bydgoszcz. Przed trzema laty sławiłem ligowy tryumf wreszcie zintegrowanych szachów bydgoskich. Dzisiaj z tego entuzjazmu pozostały lokalne emocje; czyżby awansujący właśnie do I ligi Formet miał w niej zastąpić grawitującą ku spadkowi Łączność? Dawnych wspomnień czar: dobra gra Jagodzińskiego i poważny kapitanat Pokojowczyka* – komentował Rafał Marszałek.

Łączność grała w składzie: Jerzy Pokojowczyk, Grzegorz Chrapkowski, Wiesław Czemiaków, Adam Kaczmarek, Krzysztof Lewandowski, Waldemar Jagodziński, Czesław Figiel, Dariusz Łunkiewicz, Lidia Turczynowicz, Marzena Czarska³¹.

Chemik Bydgoszcz

Spadek drużyny Łączności z I ligi w 1982 roku zbiegł się z początkiem sukcesów Chemika Bydgoszcz, który powstał z przemianowania bydgoskiego klubu Formet. W swoim debiucie w drużynowych mistrzostwach Polski beniaminek zdobył brązowy medal. Sławomir Wach pisał: *Chemik Bydgoszcz – bezspornie największe objawienie ligi. Rewelacyjnie grający junior Żołnierowicz (wypełnił normę mistrzowską), trzymająca kobiecą deskę Wiese, twardo grający Sokółowski, to najsilniejsze atuty ekipy Ryszarda Wiesego*³². I miejsce na IV szachownicy wywalczył Krzysztof Żolnierowicz z uzyskanym rankingiem 2490, II miejsce na szachownicy kobiecej Małgorzata Wiese. Zespół wystąpił w składzie: Andrzej Maciejewski, Julian Gralka, Stanisław Sokółowski, Krzysztof Żolnierowicz, Waldemar Hanasz, Małgorzata Wiese i Mariusz Mazalon. Łączność nie grała już z Andrzejem Maciejewskim i wystawiła aż 4 rezerwowych, co nie zmieniło jednak końcowego wyniku. Dobry rezultat uzyskał tylko Jan Rogalewicz (5,5/10).

Zawody sędziował Ulrich Jahr z Bydgoszczy, który wydał bezprecedensowy werdykt: *W meczu VII rundy pomiędzy zespołami Górnika 09 i Hutnika Warszawa uzgodniono wiązane remisy na wszystkich sześciu szachownicach po 76 minutach gry, a partie zakończyły się po wykonaniu 11-18 posunięć. Jest to sprzeczne z obowiązującymi w Polsce przepisami gry FIDE oraz duchem sportowej walki. (...) Lekceważące podejście musi być napiętnowane szczególnie ostro, tym bardziej, że już w dniu wczorajszym sędziowie udzielili ostrzeżenia dwu zespołom II Ligi. (...) W związku z tym uznaję, że nastąpiło poważne naruszenie przepisów gry, w szczególności komentarza FIDE do art. 18.1 (1964) oraz obraza zasad moralnych (...) mecz zostaje zweryfikowany na 2,5:2,5. Identyczna decyzja została podjęta w jeszcze jednym meczu. Rozpoczęła się wojna słowna i pisemne odwołania.*

³¹ Idem, XXXIV drużynowe mistrzostwa Polski, „Szachy”, maj 1982, s. 50.

³² S. Wach, XXXVI Drużynowe mistrzostwa Polski, „Szachy”, styczeń 1983, s. 23.

Ulrichowi Jahrowi zarzucono stronniczość z uwagi na bydgoskie pochodzenie, które połączono z zagrożoną spadkiem drużyną Łączności³³.

XXXVIII DMP – Gdynia 3 XII-12 XII 1982 ¹²															
M	Drużyna	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	Juniorzy	Suma
1	Avia Świdnik	X	2,5	2,5	4,5	3	3,5	3,5	4	4,5	3	4,5	3,5	8	47
2	Start Lublin	3,5	X	3,5	3,5	2	2	3	3	3	3	3	5	10,5	45
3	Chemik Bydgoszcz	3,5	2,5	X	3,5	2	3	3	4	2,5	2	4,5	4	9,5	44
4	Górnik 09 Myslowice	1,5	2,5	2,5	X	5,5	3,5	4	3,5	3	2,5	2	4,5	8	43
5	Skra Częstochowa	3	4	4	0,5	X	3,5	3	2,5	3,5	3,5	3,5	3,5	8,5	43
6	Maraton Warszawa	2,5	4	3	2,5	2,5	X	2,5	2,5	3	5,5	1,5	4,5	8,5	42,5
7	Anilana Łódź	2,5	3	3	2	3	3,5	X	1,5	4	3,5	3	4,5	6	39,5
8	Legion Warszawa	2	3	2	2,5	3,5	2,5	4,5	X	2,5	2,5	4	2	8	39
9	Pocztowiec Poznań	1,5	3	3,5	3	2,5	3	2	3,5	X	3	3	4	6,5	38,5
10	Hutnik Warszawa	3	3	4	2,5	2,5	0,5	2,5	3,5	3	X	4,5	2	7,5	38,5
11	Polonia Warszawa	1,5	3	1,5	4	2,5	4,5	3	2	3	1,5	X	3	8,5	38
12	Łączność Bydgoszcz	2,5	1	2	1,5	2,5	1,5	1,5	4	2	4	3	X	8,5	35

Wyniki indywidualne zawodników Chemika Bydgoszcz – DMP 1982 ¹³																
Szachownica	Imię i Nazwisko	Tytuł	Ranking	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	Punkty	Partie
1	Andrzej Maciejewski		2370	=	0	0	0	=	=	=	=	1	1	=	5	11
2	Julian Gralka		2380	1	=	=	=	0	0	0	=	0	0	=	3,5	11
3	Stanisław Sokółowski		2235	=	1	=	=	=	=	1	1	=	0	=	6,5	11
4	Krzysztof Żołnierowicz		2230	1	=	1	1	0	0	1	1	1	1	1	8,5	11
5	Waldemar Hanzasz		2250	0	0			=	=	=	=	1	=	=	4	9
6	Małgorzata Wiese	WIM	2130	1	=	1	0	=	1	0	=	1	1	=	7	11
I rezerwowi	Mariusz Mazalon														0	2

³³ Ibidem, s. 22.

Wyniki indywidualne zawodników Łączności Bydgoszcz – DMP 1982 ¹⁴																
Szachownica	Imię i Nazwisko	Tytuł	Ranking	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	Punkty	Partie
1	Jerzy Pokojowczyk	IM	2420	=	0	=	1	=	0	0	1	=	=	0	4,5	11
2	Edward Turczynowicz					0	0				0				0	3
3	Grzegorz Chrapkowski		2240											0	0	1
4	Dariusz Łunkiewicz							=				1	=	0	2	4
5	Adam Kaczmarek		2205	0	0	=	0		0	1		1	0		2,5	8
6	Hanna Zboroń				0		0	0	1	=		=	=	=	3	8
1 rezerwowo	Waldemar Jagodziński			=	1	0	0	1	1	0	0	1	0	=	5	11
2 rezerwowo	Krzysztof Lewandowski			0	1		=	1	=	0	0				3	7
3 rezerwowo	Jan Rogalewicz			1	=	0		1	=	1	=	0	=	=	5,5	10
1 rezerwowa	Lidia Turczynowicz			0		0					0				0	3

Po III rundzie XXXIX DMP (Kule 3-13 XI 1983) prowadził Chemik Bydgoszcz 21,5 punktu przed Skrą Częstochowa 19,5 i Maratonem Warszawa 18,5. Na starcie bydgoszczanie mieli aż 12 punktów z wygranej ligi juniorów. Od IV rundy na czoło tabeli wysunęła się jednak ekipa Maratonu, która wygrała 5,5:0,5 z Hutnikiem Warszawa i nie oddała prowadzenia do końca. W ważnych meczach VIII rundy Chemik przegrał z Maratonem 2,5:3,5 i zremisował ze Skrą 3:3. Ostatecznie zespół Chemika ponownie zdobył brązowy medal. Bydgoszczanie grali w składzie: Andrzej Maciejewski, Julian Gralka, Krzysztof Żolnierowicz, Waldemar Hanasz, Aleksander Maliszewski, Małgorzata Wiese, Andrzej Grabowski, Robert Maślanka. Wartym odnotowania rekordem była partia Grabowskiego (Chemik) z Sapisem (Skra), dogrywana pięciokrotnie, licząca 168 posunięć i trwająca 19 godzin i 26 minut. Końcówkę W+G na W+G przy gońcach różnobarwnych, wygrał Sapis³⁴.

³⁴ S. Wach, *XXXVII Drużynowe mistrzostwa Polski*, „Szachy”, luty 1984, s. 33-34.

XXXIX DMP – Kule 3 XI-13 XI 1983 ¹⁵																
M	Drużyna	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	Juniorzy	Suma	
1	Maraton Warszawa	X	3	3,5	3	3,5	4	3,5	3	3,5	4,5	3	5,5	8,5	48,5	
2	Skra Częstochowa	3	X	3,5	3	3	4,5	3	3	3	3,5	5	5,5	8,5	48,5	
3	Chemik Bydgoszcz	2,5	2,5	X	2,5	3	3,5	3	4	3	4,5	3,5	3	12	47	
4	Start Lublin	3	3	3,5	X	3	2,5	3	3	3	3,5	3	2,5	9	42	
5	Legion Warszawa	2,5	3	3	3	X	3	3	2,5	3	3,5	5	3	7	41,5	
6	Avia Świdnik	2	1,5	2,5	3,5	3	X	2,5	3	4,5	3	4	3,5	8,5	41,5	
7	Górnik Mysłowice	2,5	3	3	3	3	3,5	X	3,5	2	1,5	3,5	3	9	40,5	
8	Start Łódź	3	3	2	3	3,5	3	2,5	X	2,5	3	3	3,5	8	40	
9	Anilana Łódź	2,5	3	3	3	3	1,5	4	3,5	X	3	3,5	3,5	6	39,5	
10	Pocztowiec Poznań	1,5	2,5	1,5	2,5	2,5	3	4,5	3	3	X	2,5	4,5	6,5	37,5	
11	Kolejarz Katowice	3	1	2,5	3	1	2	2,5	3	2,5	3,5	X	3,5	7,5	35	
12	Hutnik Warszawa	0,5	0,5	3	3,5	3	2,5	3	2,5	2,5	1,5	2,5	X	9	34	

Chemik zdobył drużynowe wicemistrzostwo Polski w 1984 roku (XL DMP, Jaszowiec 20-31 X 1984) – trzy starty i trzy medale. Stanowi to największe osiągnięcie w historii tego klubu. Na początku drużyna ponownie posiadała najwięcej punktów z rozgrywek juniorskich – 13,5. Sytuacja wykrystalizowała się po V rundzie, gdy liczyły się już tylko Chemik z 30,5 punktu, Avia i Górnik 09 po 30 oraz Legion 28,5. Po wygranej z Avią 4:2 bydgoszczanie stali się głównymi faworytami. Niestety, zawodnicy nie wykorzystali szansy w starciu ze słabszymi drużynami i przegrali z Gedanią 2:4. Na dwie rundy przed końcem nadal prowadzi Chemik z 43 punktami, przed Górnikiem 09 42,5 i Legionem 41,5. W decydujących meczach Legion wygrał 4,5:1,5 z Górnikiem 09, a Chemik tylko zremisował z Pocztowcem Poznań 3:3. Tym samym Legion zrównał się punktami z Chemikiem. W ostatniej rundzie warszawiacy wygrywają 3,5:2,5, a bydgoszczanie uzyskali ten sam wynik. Mimo tej samej liczby punktów mistrzostwo Polski przypadło Legionowi Warszawa z uwagi na lepszy wynik w punktacji seniorów. Godnym uwagi jest fakt, iż wicemistrzostwo zostało zdobyte przy osłabieniu drużyny, w której zabrakło Krzysztofa Żołnierowicza. Średni ranking poszczególnych ekip nie przełożył się na odpowiednio wysokie miejsca: Skra 2291, Avia 2285, Górnik 09 2263, Anilana 2254, Legion 2245, Maraton 2240, Gedania 2204, Start Łódź 2194, Chemik i Start Lublin po 2188, Hetman 2153,

Pocztowiec 2148. Jan Przewoźnik pisał: *Tytuł wicemistrza przypadł Chemikowi. Warto podkreślić, że był to trzeci występ tego zespołu w I lidze i tyleż razy zdobyte medalowe miejsce! A w tym roku tak niewiele brakowało do pierwszej lokaty. Wydaje się, że praca z juniorami w tym klubie jest dobrą podstawą do dalszych sukcesów i rokuje duże nadzieje na przyszłość³⁵.*

XL DMP – Jaszowiec 20 X-31 X 1984 ¹⁶																
M	Drużyna	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	Juniorzy	Suma	
1	Legion Warszawa	X	3	4,5	3,5	3,5	3	3,5	3,5	2	4	5,5	4,5	9	49,5	
2	Chemik Bydgoszcz	3	X	2	3	4	4,5	3,5	3,5	3,5	3,5	2	3,5	13,5	49,5	
3	Górnik 09 Mysłowice	1,5	4	X	2	3,5	3	2	4	3,5	3,5	5	3,5	12	47,5	
4	Pocztowiec Poznań	2,5	3	4	X	2	4	3	4	3	2,5	3,5	4,5	10	46	
5	Avia Świdnik	2,5	2	2,5	4	X	3,5	2	2	3,5	3,5	4	4,5	11,5	45,5	
6	Start Lublin	3	1,5	3	2	2,5	X	3	2,5	2,5	4	4	5,5	11,5	45	
7	Anilana Łódź	2,5	2,5	4	3	4	3	X	2	4	3	3	5,5	6,5	43	
8	Skra Częstochowa	2,5	2,5	2	2	4	3,5	4	X	3	4	2	4,5	9	43	
9	Maraton Warszawa	4	2,5	2,5	3	2,5	3,5	2	3	X	4	4,5	2,5	9	43	
10	Start Łódź	2	2,5	2,5	3,5	2,5	2	3	2	2	X	2,5	4,5	9	38	
11	Gedania Gdańsk	0,5	4	1	2,5	2	2	3	4	1,5	3,5	X	5,5	8	37,5	
12	Hetman Wrocław	1,5	2,5	2,5	1,5	1,5	0,5	0,5	1,5	3,5	1,5	0,5	X	10	27,5	

Wyniki indywidualne zawodników Chemika Bydgoszcz – DMP 1984 ¹⁷			
Szachownica	Imię i Nazwisko	Punkty	Partie
1	Andrzej Maciejewski	6,5	11
2	Julian Gralka	7	11
3	Andrzej Grabowski	4,5	11
4	Waldemar Hanasz	5	11
5	Aleksander Maliszewski	2	4
6	Małgorzata Wiese	6,5	11
1 rezerwy	Robert Maślanka	4,5	7

Kolejny występ w I lidze drużyna Chemika Bydgoszcz zakończyła na VIII miejscu (XLI DMP, Międzybrodzie 20-30 X 1985). W zespole nie grał Gralka i Maślanka, którzy odeszli do innych klubów. Po IV rundzie na czele znajdowali

³⁵ J. Przewoźnik, *Legion mistrzem Polski*, „Szachy”, styczeń 1985, s. 1-3.

się bydgoszczanie i Lech po 24,5, przed Pocztowcem 24 oraz Górnikiem 09 i Avią Świdnik po 23,5. Tradycyjnie juniorzy Chemika zdobyli największą liczbę punktów – 12. W dalszej części turnieju nastąpił jednak kryzys. Po wygraniu w III rundzie Chemik nie był już w stanie osiągnąć zwycięstwa do końca rozgrywek. Pozostanie w lidze udało się dzięki Małgorzacie Wiese, która zdobyła (8,5/11), i Jerzemu Pokojowczykowi (6/11)³⁶.

W 1986 roku (XLII Porąbka – Kozubnik, 18-30 X) nastąpiły zmiany w regulaminie punktacji ligi juniorów. Zaliczano już tylko 15% zdobytych punktów. Różnice pomiędzy drużynami na starcie nie były odtąd duże. Drużyna Chemika zajęła VI miejsce. Z zespołu odeszli Andrzej Maciejewski i Julian Gralka, a doszedł Jerzy Pokojowczyk. Słaby wynik Grabowskiego (2,5/11) nadrobił Hanasz, który uzyskał na finiszu 6/7 (I miejsce na III szachownicy) z rankingiem turniejowym 2454. Andrzej Filipowicz pisał: *Chemik to zadziwiająca drużyna, zajmująca wysokie miejsca w ligach mimo braku gwiazd, z wyjątkiem Małgorzaty Wiese. Średni ranking szachistów składu podstawowego wyniósł 2225, co uplasowało drużynę na VIII miejscu. Osiągnięty rezultat w lidze nie odbiegał zatem znacząco od prognoz (najwyżej sklasyfikowany Maraton Warszawa ze średnim rankingiem 2272, zajęł ostatnie miejsce)*³⁷.

Wyniki indywidualne zawodników Chemika Bydgoszcz – DMP 1986 ¹⁸																	
Szachownica	Imię i Nazwisko	Tytuł	Ranking												Punkty	Partie	
				1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11			
1	Jerzy Pokojowczyk	IM	2405	=	=	=	0	=	0	=	=	1	=	=	5	11	
2	Andrzej Grabowski		2265	0	1	0	0	0	0	0	0	1	0	=	2,5	11	
3	Waldemar Hanasz		2260	=	=	0	=	1	1	1	1	0	1	1	7,5	11	
4	Aleksander Kraiński		2270	0	=	1	1	0	=	1	=	0	0	0	4,5	11	
5	Adam Kurlenda		2235	1	0	=	0					=		1	0	3	7
6	Małgorzata Wiese-Jóźwiak	WIM	2225	0	=	1	=	=	1	1	=	1	0	1	7	11	
I rezerwowy	Waldemar Kozłowski		2240						1	1	0		0			2	4

W kolejnym starcie Chemik Bydgoszcz ponownie utrzymał się w lidze, zajmując VIII miejsce (XLIII DMP, Jachranka 23 IX–4 X 1987). I miejsce na V szachownicy wywalczył Waldemar Kozłowski (8,5/11) z rankingiem 2486.

³⁶ S. Wach, M. Ziemiński, *Tytuł dla Pocztowca Poznań*, „Szachy”, luty 1986, s. 26-27.

³⁷ A. Filipowicz, *Drużynowe mistrzostwa Polski 1986*, „Szachy”, marzec 1987, s. 66-68.

III miejsce na szachownicy kobiecej Małgorzata Wiese-Józwiak (6/11). Na uwagę zwraca bardzo słaby wynik Waldemara Hanasza (I miejsce na III szachownicy w roku ubiegłym), który nie wygrał żadnej partii (2/10). W zespole zadebiutował Jarosław Jakubowski i jako zawodnik rezerwowy rozegrał I partię³⁸.

Wyniki indywidualne zawodników Chemika Bydgoszcz – DMP 1987 ¹⁹																
Szachownica	Imię i Nazwisko	Tytuł	Ranking	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	Punkty	Partie
1	Jerzy Pokojowczyk	IM	2390	=	=	0	0	1	=	0	0	=	=	=	4	11
2	Waldemar Hanasz		2315	0	0	=	0	=	=		0	=	0	0	2	10
3	Andrzej Grabowski		2240	=	0	0	1	1	1	1	0	1	0	0	5,5	11
4	Aleksander Kraiński		2270	1	=	=	=	0	0	+	0	1	1	1	6,5	11
5	Waldemar Kozłowski		2285	=	1	=	=	1	1	1	1	=	1	=	8,5	11
6	Małgorzata Wiese-Józwiak	WIM	2260	=	0	1	=	=	=	1	=	1	0	=	6	11
I rezerwowi	Jarosław Jakubowski														0	1

W 1988 roku Chemik Bydgoszcz zajął VIII miejsce (XLIV DMP, Krynica Górská 1-12 X 1988). W zespole nie grali już Aleksander Kraiński i Waldemar Kozłowski. Do składu podstawowego awansował Jarosław Jakubowski. Najlepszy wynik w drużynie uzyskała Małgorzata Wiese-Józwiak (6,5/11). Pokojowczyk, Kurlenda i Jakubowski utrzymali szachownicę, zdobywając 50% punktów. Utrzymanie w lidze było możliwe dzięki równej grze całego zespołu i unikaniu ryzyka – 8 remisów Hanasza, 7 Pokojowczyka i Wiese, 6 Grabowskiego, 5 Jakubowskiego. Na uwagę zwraca bezkompromisowa gra Kurlendy, który zakończył ligę z jednym remisem w ostatniej rundzie³⁹.

³⁸ R. Marszałek, *Drużynowe mistrzostwa Polski – I Liga*, „Szachy”, grudzień 1987, s. 280.

³⁹ S. Wach, *Drużynowe mistrzostwa Polski – I Liga*, „Szachy”, styczeń 1989, s. 2.

Wyniki indywidualne zawodników Chemika Bydgoszcz – DMP 1988 ²⁰																
Szachownica	Imię i Nazwisko	Tytuł	Ranking	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	Punkty	Partie
1	Jerzy Pokojowczyk	IM	2340	0	=	=	1	=	=	1	=	=	0	=	5,5	11
2	Andrzej Grabowski		2295	1	0	=	=	0	=	=	0	=	0	=	4	11
3	Waldemar Hanasz		2295	1	0	=	=	=	=	=	=	0	=	=	5	11
4	Adam Kurlenda		2260	1	1	0	0	1	0	1	1	0	0	=	5,5	11
5	Jarosław Jakubowski		2245	0	=	1	=	0	0	=	1	=	1	=	5,5	11
6	Małgorzata Wiese-Józwiak	WIM	2230	0	1	1	=	=	1	=	=	=	=	=	6,5	11

W 1989 roku bydgoszczanie spadli z I ligi, zajmując ostatnie miejsce (XLV DMP, Łeba 1-11 X 1989). W zespole punktowała tylko Małgorzata Wiese-Józwiak, która zdobyła 7 punktów i Andrzej Grabowski, który zdobył 3 punkty, ale grał tylko 4 partie. Pozostała część drużyny zdołała wygrać tylko 5 partii i wypadła poniżej oczekiwań, tym bardziej, iż skład podstawowy w stosunku do roku ubiegłego nie uległ zmianie. Chemik wygrał 1 mecz, 1 zremisował, a 9 zakończył porażką (3 razy w stosunku aż 5:1 i 3 razy w stosunku 4,5:1,5), zdobywając tylko 23 punkty i tracąc do przedostatniej drużyny aż 10,5 punktu. Waldemar Hanasz i Jarosław Jakubowski nie wygrali żadnego pojedynku, Jerzy Pokojowczyk wygrał tylko jedną partię, a krótko potem zakończył definitywnie karierę szachową. Uzyskane rankingi z zawodów znacznie odbiegały od aktualnie posiadanych. Najwyraźniej widać to na przykładzie Jerzego Pokojowczyka, który uzyskał 2198, Adama Kurlendy 2087 i Jarosława Jakubowskiego 2099. Średni ranking całego zespołu wynosił 2284, a uzyskany tylko 2202. Andrzej Filipowicz pisał: *Pod każdym względem najsłabszy był Chemik. Brak juniorów, brak organizacji (walkowery) i słaba gra wszystkich z wyjątkiem Małgorzaty Wiese-Józwiak (7 z 11)*⁴⁰.

Wyniki indywidualne zawodników Chemika Bydgoszcz – DMP 1989 ²¹																
Szachownica	Imię i Nazwisko	Tytuł	Ranking	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	Punkty	Partie
1	Jerzy Pokojowczyk	IM	2360	0	=	0	0	0	-	=	1	0	0	0	2	11
2	Andrzej Grabowski		2340	1	=					1	=				3	4

⁴⁰ A. Filipowicz, *XLIII drużynowe mistrzostwa Polski*, „Szachy”, styczeń 1990, s. 8.

3	Waldemar Hanasz		2295	0	=	=	0	0	=	=	=	0	0	=	3	11	
4	Adam Kurlenda		2260	0	0	0	0	0	=	0	0	=	1	0	2	11	
5	Jarosław Jakubowski		2210	0	=	0	=	=	=	0	=	0	0	0	2,5	11	
6	Małgorzata Wiese-Józwiak	WIM	2240	0	0	=	1	1	=	1	1	1	=	=	7	11	
1 rezerwowo	Leszek Kubiak						0	0	=	0					0,5	4	
2 rezerwowo	Robert Ciemniak												=	1	0	1,5	3

W latach 1990-1991 zmienił się regulamin ligi, w której grało więcej zespołów (I i II liga) przy wykorzystaniu systemu szwajcarskiego. Oznaczało to, iż mimo spadku w roku ubiegłym Chemik Bydgoszcz wystąpi w rozgrywkach. I liga odbyła się w mieście nad Brdą i bydgoszczanie grali w roli gospodarza. Sala gry mieściła się w Akademii Techniczno-Rolniczej w dzielnicy Fordon (XLVI DMP, Bydgoszcz 15-24 IX 1990). Obowiązki dyrektora turnieju sprawował Ulrich Jahr.

Zespół wyraźnie uległ osłabieniu i po raz pierwszy skorzystano z gry obcokrajowca. Na I szachownicy znalazł się Alexander Moroz ze Związku Radzieckiego, posiadający ranking 2330. Z poprzedniego składu odszedł Jerzy Pokojowczyk, Andrzej Grabowski i Waldemar Hanasz, co oznacza, iż Jarosław Jakubowski z V szachownicy przesunął się na II. Do podstawowego składu awansował szybko progresujący Robert Ciemniak. Rosjanin spełnił pokładane w nim oczekiwania i uzyskał wynik (5,5/7) z uzyskanym rankingiem aż 2607 (I miejsce na I szachownicy). Robert Ciemniak uzyskał (5/7), nie przegrał żadnej partii i jako jedyny wygrał w fazie play-off. Ciemniak przystąpił do startu bez rankingu, dlatego uzyskany ranking 2418 można uważać za duże osiągnięcie⁴¹.

⁴¹ Kronika BKS Chemik Bydgoszcz.

Wyniki indywidualne zawodników Chemika Bydgoszcz – DMP 1990 ²²												
Szachownica	Imię i Nazwisko	Tytuł	Ranking	1	2	3	4	5	6	Play-offs	Punkty	Partie
				1	Alexander Moroz		2330	1	1			
2	Jarosław Jakubowski		2260	=	0	=	0	1	0	0	2	7
3	Adam Kurlenda		2210	0	0	0	1	1	=	0	2,5	7
4	Robert Ciemniak			=	=	=	1	=	1	1	5	7
5	Grzegorz Stawowski		2310	1	=	1	0	0	0	0	2,5	7
6	Małgorzata Wiese-Jóźwiak	WIM	2230	1	+	1	0	=	=	0	4	7

W 1991 roku Chemik opuścił szeregi I ligi, zajmując XXI miejsce (XLVII DMP, Mikołajki 20-29 IX 1991). Zespół grał praktycznie bez szachownicy kobiecej (Małgorzata Wiese-Jóźwiak 15 dni przed startem odmówiła udziału w rozgrywkach i krótko potem zakończyła karierę szachową), gdyż juniorka, Julita Świdarska, uzyskała tylko jeden remis z 9 partii. Nic nie dało wzmocnienie zespołu, do którego doszli Julian (5/8) i Przemysław Gralkowie (5/7)⁴².

Wyniki indywidualne zawodników Chemika Bydgoszcz – DMP 1991 ²³														
Szachownica	Imię i Nazwisko	Tytuł	Ranking	1	2	3	4	5	6	7	8	9	Punkty	Partie
				1	Alexander Moroz		2410	1	=	0	1	0		
2	Robert Ciemniak		2230	1	1	0	0	=	=	1	1	=	5,5	9
3	Julian Gralka	FM	2305	=	1	=	1	=	=	=	=		5	8
4	Jarosław Jakubowski		2265	=	1	0	0	=	1	=		0	3,5	8
5	Przemysław Gralka				0		1	1	1	1	1	0	5	7
6	Julita Świdarska			0	0	0	0	0	0	0	=	0	0,5	9
1 rezerwowy	Adam Kurlenda		2210	=		0							0,5	2

W 1993 roku bydgoszczanie ponownie zagraли w najwyższej klasie rozgrywek (XLIX Lubniewice 23 IX–3 X 1993), ale najpierw czekały ich zmagania w II

⁴² Kronika BKS Chemik Bydgoszcz.

lidze (Słupsk, 20-27 IX 1992). Mimo choroby Aleksandra Moroza i absencji Juliana Gralki osłabiony zespół zajął II miejsce premiowane meczem barażowym. Przeciwnikiem Chemika był Maraton Warszawa, który po remisie 6:6 uzyskał prawo gry w I lidze. Chemik stał się drużyną rezerwową i jak się okazało, szczęśliwie wystąpił w DMP (rezygnacja ekipy Hańcza Suwałki), w dodatku zajmując wysokie VII miejsce⁴³. Kapitan zespołu Adam Kurlenda relacjonował dla prasy: *Przed startem stawialiśmy sobie za cel utrzymanie się w lidze. Do II ligi spadały 3 zespoły. Konkurencja była bardzo silna. W turnieju wystąpiła cała krajowa czołówka z arcymistrzem Aleksandrem Wojtkiewiczem na czele oraz kilku arcymistrzów i mistrzów międzynarodowych zza wschodniej granicy. Nasz zespół bardzo młody, osłabiony został brakiem Aleksandra Moroza z Ukrainy, za którego klub nie był w stanie pokryć kosztów. Drużyna grała równo. (...) Przed ostatnią rundą mieliśmy jeszcze szanse na brązowy medal i zajmowaliśmy bezpieczne miejsce w klasyfikacji. Zagraliśmy aktywnie i w rezultacie doznaliśmy porażki. (...) Nasi młodzi zawodnicy w poszczególnych partiach grali z utytułowanymi przeciwnikami i osiągnęli dobre wyniki (...)*⁴⁴. Na wyróżnienie zasłużył Robert Ciemniak, który wygrał z mistrzem świata juniorów Marcinem Kamińskim⁴⁵ i zremisował z Aleksandrem Wojtkiewiczem⁴⁶, Aleksandrem Sznapikiem⁴⁷ oraz dwoma arcymistrzami ze Wschodu. Joanna Byczyńska wygrała z Hanną Ereńską-Radzewską⁴⁸, a Przemysław Gralka z dwoma byłymi mistrzami Polski: Janem Przewoźnikiem⁴⁹ i Zbigniewem Szymczakiem⁵⁰.

⁴³ *Kronika BKS Chemik Bydgoszcz*, „Dziennik Wieczorny”, 5 X 1993, nr 194.

⁴⁴ „Express Bydgoski”, 5 X 1993, nr 194.

⁴⁵ Marcin Kamiński (ur. 1977), arcymistrz (1996), mistrz świata juniorów do lat 12 (Portoryko 1989) i do lat 14 (Warszawa 1991), trzykrotnie reprezentował Polskę na olimpiadach szachowych, czterokrotny finalista mistrzostw Polski seniorów; archiwum Przemysława Jahra.

⁴⁶ Aleksander Wojtkiewicz (1963-2006), arcymistrz (1990), szachista radziecki, lotewski, polski i amerykański, uczeń Michaila Tała, dwukrotny mistrz Polski (1989, 1995), srebrny medalista (1992, 1996), dwukrotnie reprezentował Polskę na olimpiadach szachowych, w 2000 roku w Islandii zajął III miejsce w turnieju, za Garrim Kasparowem i Viswanathanem Anandem, w półfinale przegrał mecz z Kasparowem; archiwum Przemysława Jahra.

⁴⁷ Aleksander Sznapik (ur. 1951), mistrz międzynarodowy (1977), 20 startów w finałach mistrzostw Polski, zdobył 4 złote (1976, 1980, 1984, 1991), 4 srebrne (1972, 1974, 1978, 1981) i 4 brązowe medale (1977, 1988, 1989, 1992), uczestnik 9 olimpiad szachowych; archiwum Przemysława Jahra.

⁴⁸ Hanna Ereńska-Radzewska (ur. 1946), arcymistrzyni (1981), 18 startów w finałach mistrzostw Polski kobiet, 11 medali: 5 złotych (1971, 1972, 1977, 1979, 1980), 3 srebrne (1973, 1975, 1984), 3 brązowe (1970, 1982, 1986), ośmiokrotnie reprezentowała Polskę na olimpiadach szachowych; archiwum Przemysława Jahra.

⁴⁹ Jan Przewoźnik (ur. 1957), szachista i psycholog, mistrz międzynarodowy (1985), mistrz Polski (1979); archiwum Przemysława Jahra.

⁵⁰ Zbigniew Szymczak (ur. 1952), mistrz międzynarodowy (1976), mistrz Polski (1983), dziesięciokrotny finalista mistrzostw Polski; archiwum Przemysława Jahra.

Wyniki indywidualne zawodników Chemika Bydgoszcz – DMP 1993 ²⁴																
Szachownica	Imię i Nazwisko	Tytuł	Ranking	1	2	3	4	5	6	7	8	9	0	1	Punkty	Partie
1	Robert Ciemniak	IM	2415	1	=	=	1	=	0	0	=	=	0	=	5	11
2	Julian Gralka	FM	2300	0	=	=	0	0	=	1	=	=	1	0	4,5	11
3	Przemysław Gralka		2280	=	=	=	1	0	1	=	0	=	0	0	4,5	11
4	Zbigniew Robak		2275	=	=	=	=	=	1	1	1	=	1	0	7	11
5	Adam Kurlenda		2210	=	0	0	1	1	=	0	1	=	1	0	5,5	11
6	Joanna Byczyńska		2050	1	=	1	0	0	0	1	1	=	=	=	6	11

O ile niespodzianką było VII miejsce Chemika w 1993 roku, o tyle zaskoczeniem były też wyniki w 1994 roku (L DMP, Lubniewice 22 IX–2 X 1994), bowiem drużyna drugi raz w historii zaliczyła spadek z I ligi (X miejsce). Słabo zegrali Julian Gralka (3,5/11) i Joanna Byczyńska (2,5/11). Zadecydowała dodatkowa punktacja, gdyż taką samą liczbę punktów (29,5) miał Hetman Wrocław, który pozostał w rozgrywkach⁵¹.

Wyniki indywidualne zawodników Chemika Bydgoszcz – DMP 1994 ²⁵																
Szachownica	Imię i Nazwisko	Tytuł	Ranking	1	2	3	4	5	6	7	8	9	0	1	Punkty	Partie
1	Alexander Moroz	IM	2455	1	1	0	1	=	0	0	0	=	=	1	5,5	11
2	Julian Gralka	FM	2290	0	0	=	=	=	0	=	0	0	1	=	3,5	11
3	Zbigniew Robak		2310	=	1	1	=	=	=	1	1	=	=	=	7,5	11
4	Jarosław Jakubowski		2265	=	0	=	=	0	=	=	1	1	=	1	6	11
5	Adam Kurlenda		2225	0	0	=	0	1	=	1	=	0	0	1	4,5	11
6	Joanna Byczyńska		2095	0	=	=	0	0	0	=	=	0	0	=	2,5	11

Po raz ostatni Chemik Bydgoszcz wystąpił w rozgrywkach drużynowych mistrzostw Polski w 1996 roku (LII Augustów 27 XI–7 XII 1996). Drużyna awansowała z III miejsca w II lidze (Nadole, 15-25 IX 1995). Niestety, w turnieju wyższej klasy bydgoszczanie zajęli przedostatnie XI miejsce (25,5). Przyzwoite wyniki uzyskali tylko Przemysław Gralka (5,5/11) i Mariusz Mazalon (6/11). Mistrzem Polski została Polonia Warszawa, która zdeklasowała rywali (47,5)⁵².

⁵¹ Kronika BKS Chemik Bydgoszcz.

⁵² „Express Bydgoski”, 9 XII 1996.

Wyniki indywidualne zawodników Chemika Bydgoszcz – DMP 1996 ²⁶																
Szachownica	Imię i Nazwisko	Tytuł	Ranking	1	2	3	4	5	6	7	8	9	0	1	Punkty	Partie
1	Zbigniew Robak		2350	0	=	0	=	0	=	1	=	=	0	0	3,5	11
2	Julian Gralka	FM	2275	=	=	0	0	=	0	=	=	=	=	0	3,5	11
3	Jarosław Jakubowski		2295	0	=				1	0	=	=	=		3	7
4	Przemysław Gralka		2285	=	1	1	0	0	0	0	=	1	1	=	5,5	11
5	Mariusz Mazalon		2225	=	1	1	0	=	0	1	1	1	0	0	6	11
6	Alicja Kurlenda		2210	=	0	0	1	0	0	0	0	0	=	=	2,5	11
I rezerwowi	Adam Kurlenda		2215			1	0	0						0	1	4

W kolejnych latach Chemik bezskutecznie próbował ponownie awansować do najwyższej klasy rozgrywek. Bydgoszczanie byli blisko awansu w 1998 roku (V miejsce z 33 punktami, do premiowanego miejsca zabrakło 2 punktów), w 2000 roku (III miejsce, awansowała tylko jedna drużyna) i 2001 roku (VII miejsce – 33,5 punktu, do premiowanego miejsca zabrakło 2,5 punktu). W innych latach zajmowane miejsca dawały tylko utrzymanie się w lidze: 1997 – XVIII miejsce, 1999 – XIII miejsce. Od 2002 roku po reorganizacji polskich rozgrywek ligowych Chemik zagrał w I lidze (najwyższą ligą była ekstraklasa) w 2002 (V miejsce) i 2003 roku z zajęciem VIII miejsca i spadkiem do niższej klasy rozgrywek. Od tamtej pory drużyna gra w II lidze, utrzymując najczęściej miejsca w środku tabeli: 2004 – XVI miejsce, 2005 – XIV miejsce, 2006 – XXVIII miejsce (spadek do III ligi), 2007 – XIX miejsce (regulamin II ligi pozwala na wykupienie miejsca w rozgrywkach), 2008 – XIX miejsce, 2009 – XV miejsce, 2010 – XIX miejsce, 2011 – XIII miejsce i 2012 – IX miejsce.

W 2001 roku aspiracje mistrzowskie miał nowy klub – Centrum Bydgoszcz, w którym po krótkim okresie świetności stopniowo zanikało życie szachowe, niemniej w 2001 roku drużyna zajęła VI miejsce w I lidze, a do awansu do ekstraklasy zabrakło 2 punktów. W 2003 roku klub Centrum spadł z I ligi (XII miejsce). Ostatnim większym akcentem zespołu było zajęcie XVIII miejsca w II lidze w 2008 roku.

Od 1996 roku żaden z bydgoskich klubów nie grał w rozgrywkach drużynowych mistrzostw Polski. Do tej pory najdłuższym okresem absencji Bydgoszczy były lata 1960-1966, 7 lat z rzędu. W 2012 roku okres stagnacji trwa już 16 lat i nic nie wskazuje na to, aby miał się zakończyć.

Przypisy do poszczególnych tabel

- ¹ www.olimpbase.org (dostęp: 10.08.2013).
- ² www.olimpbase.org (dostęp: 10.08.2013); I. Grynfeld, *Kolejarz Warszawa zdobył przechodni Puchar Sześćioletni*, „Szachy”, kwiecień 1952, s. 66.
- ³ www.olimpbase.org (dostęp: 10.08.2013).
- ⁴ Ibidem, s. 5.
- ⁵ Ibidem, s. 369; www.olimpbase.org (dostęp: 10.08.2013).
- ⁶ E. Lis, „Biuletyn Informacyjny” nr 9/10, WFS Sekcja Szachów w Bydgoszczy, wrzesień-październik 1974, s. 2.
- ⁷ www.olimpbase.org (dostęp: 10.08.2013); E. Lis, „Biuletyn Informacyjny” nr 12, WFS Sekcja Szachów, grudzień 1975, s. 4.
- ⁸ Ibidem, s. 3.
- ⁹ U. Jahr, H. Dyrka, „Biuletyn Informacyjny” Nr 13/77, OZSzach WFS w Bydgoszczy, listopad 1977, s. 3.
- ¹⁰ R. Marszałek, *XXXII drużynowe mistrzostwa Polski*, „Szachy”, marzec 1979, s. 71.
- ¹¹ U. Jahr, H. Dyrka, „Biuletyn Informacyjny” Nr 39-1/79, Okręgowy Związek Szachowy WFS w Bydgoszczy, 20 grudnia 1979, s. 2.
- ¹² Ibidem, s. 19.
- ¹³ www.olimpbase.org (dostęp: 10.08.2013).
- ¹⁴ www.olimpbase.org (dostęp: 10.08.2013).
- ¹⁵ www.olimpbase.org (dostęp: 10.08.2013); S. Wach, *XXXVII Drużynowe mistrzostwa Polski*, „Szachy”, luty 1984, s. 34.
- ¹⁶ www.olimpbase.org (dostęp: 10.08.2013); J. Przewoźnik, *Legion mistrzem Polski*, „Szachy”, styczeń 1985, s. 2.
- ¹⁷ J. Przewoźnik, *Legion mistrzem Polski*, „Szachy”, styczeń 1985, s. 2.
- ¹⁸ www.olimpbase.org (dostęp: 10.08.2013).
- ¹⁹ www.olimpbase.org (dostęp: 10.08.2013).
- ²⁰ www.olimpbase.org (dostęp: 10.08.2013).
- ²¹ www.olimpbase.org (dostęp: 10.08.2013).
- ²² www.olimpbase.org (dostęp: 10.08.2013).
- ²³ www.olimpbase.org (dostęp: 10.08.2013).
- ²⁴ www.olimpbase.org (dostęp: 10.08.2013).
- ²⁵ www.olimpbase.org (dostęp: 10.08.2013).
- ²⁶ www.olimpbase.org (dostęp: 10.08.2013).

History of starts of Bydgoszcz clubs in the first chess league in the years 1949-2012

Summary

Key words: sport, parlour games, chess, Bydgoszcz

The task of the Polish Team chess championship (first chess league) was to select the strongest club in Poland. The first club games took place in the year 1949. In the years 1949-2012, the first league included 5 Bydgoszcz teams: Spójnia Bydgoszcz, Budowlani Bydgoszcz, Caissa Bydgoszcz, Łączność Bydgoszcz, and Chemik Bydgoszcz. The record holder in the number of starts in the above-named period was the club Chemik Bydgoszcz, which was in the group of the best teams in Poland continuously for 10 years. Bydgoszcz teams won in total 6 medals, including 1 gold medal (Łączność Bydgoszcz, 1978), 1 silver (Chemik Bydgoszcz, 1984) and 4 bronze medals (Spójnia Bydgoszcz, 1952, Łączność Bydgoszcz, 1974, and Chemik Bydgoszcz, 1982 and 1983). In the years 1949-2012, Bydgoszcz clubs occupied all places on the podium. Łączność Bydgoszcz in the years 1972-1982, Chemik Bydgoszcz in the years 1982-1996, and Budowlani Bydgoszcz in the years 1957-1959 occupied the top position in the national chess arena. Starting from 1996, no Bydgoszcz club participated in team games for the Polish championship. They have been experiencing a period of stagnation to this day.

Geschichte der Teilnahmen Bydgoszczer Schachklubs in der I. Schachliga in den Jahren 1949-2012

Zusammenfassung

Schlüsselbegriffe: Sport, Gesellschaftsspiele, Schach, Bydgoszcz

Ziel der Mannschaftsschachmeisterschaften Polens (I. Schachliga) war die Ermittlung des stärksten Klubs im Lande. Die ersten Klubspiele fanden 1949 statt. In der I. Liga sind in den Jahren 1949-2012 5 Bydgoszczer Mannschaften angetreten: Spójnia Bydgoszcz, Budowlani Bydgoszcz, Caissa Bydgoszcz, Łączność Bydgoszcz und Chemik Bydgoszcz. Der Rekordhalter in Bezug auf die Anzahl der Teilnahmen im besprochenen Zeitraum war Chemik Bydgoszcz, der sich 10 Jahre lang ununterbrochen in der Gruppe der besten Mannschaften Polens befand. Die Bydgoszczer Mannschaften haben insgesamt 6 Medaillen gewonnen, davon 1 Goldmedaille (Łączność Bydgoszcz, 1978), 1 Silbermedaille (Chemik

Bydgoszcz, 1984) und 4 Bronzemedailen (Spójnia Bydgoszcz, 1952, Łączność Bydgoszcz, 1974 und Chemik Bydgoszcz in 1982 und 1983). In den Jahren 1949-2012 wurden alle Plätze auf dem Siegerpodium durch Bydgoszczer Klubs besetzt. Łączność Bydgoszcz hatte in den Jahren 1972-1982, Chemik Bydgoszcz in den Jahren 1982-1996, Budowlani Bydgoszcz in den Jahren 1957-1959 die Führungsposition in der polnischen Schachszene inne. Seit 1996 hat keiner der Bydgoszczer Schachklubs an den Spielen der Mannschaftsmeisterschaften Polens teilgenommen. In dieser Zeit der Stagnation befinden sie sich bis heute.